

17:e söndagen efter Trefaldighet i nådens år 2021- Åke Malander (ELBK)

Introitus Psalm 119:137-144, Gt Ords 25:6-13, Ep Ef 4:1-6, Ev Luk 14:1-11

I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn.

Vår käre Frälsare, Jesus Kristus, du som är Herre över sabbaten och har förvärvat åt oss vår dyrbara kristna frihet, vi ber dig: Låt ditt heliga, livgivande Ord skänka oss nåd och frid och glädje och tröst, så att vi kan växa till i barnskapets ande. Amen

I kyrkokalendern har vi idag rubriken ”En kristen människas frihet”, den frihet som en kristen äger i Kristus men som ständigt riskerar att naggas i kanten. Denna vår kristna frihet ses med oblida ögon av lagiskhetens människor och det har nog att göra med att den underminerar gärningsrättfärdigheten.

I den evangelietext vi nyss läste, där Jesus en sabbat är gäst hos en av de ledande fariseerna, aktualiseras den kristna friheten beträffande det tredje budet, sabbatsbudet. Och just omkring detta bud har det rått en hel del oklara föreställningar, vad gäller och vad gäller inte? Låt oss göra en återblick. Genom Mose gav Gud lagen, förbundets stadgar, åt Israel. Bland de många buden och reglerna var där också lagarna om sabbatsdagen och sabbatsåret. Sabbatsdagen var den sjunde dagen i veckan, vilket motsvarar lördagen hos oss. Budet om sabbatsdagen läser vi 2 Mosebok 20 och i 5 Mosebok 5. Av andra ställen i Gamla testamentet vet vi att man inte på sabbaten fick göra några resor (utom mycket korta, ”en sabbatsresa”) inte bära någon börda, ja inte ens göra upp eld. Allt detta var mycket strängt i det gamla förbundet. Utöver var sjunde dag som sabbatsdag skulle dessutom vart sjunde år vara ett sabbatsår, då själva landet skulle ha sabbat. Till allt detta kommer så att efter sju gånger sju år, vart femtionde år, kom jubelåret, det stora friåret då allt i någon menig skulle återställas, då köp av jordagods skulle återgå, och den som kommit i slaveri skulle åter bli fri, ja då varje israelit skulle återfå sitt eget. (Det är möjligt att en judisk tradition har rätt som menar att jubelåret aldrig tillämpades – det var tydligen alltför radikalt.) Men profeten Jesaja anspelar nog på detta med jubelåret, när han talar om det kommande ”nådens år från Herren” med frihetens och glädjens predikan (kap 61). Dessa bud som gavs åt det gamla Israel om sabbatsdagar och sabbatsår hade nog ett flerfaldigt syfte. Ett var att var och en skulle få en dag till vila och vederkvickelse till kropp och själ, och därmed sattes ju också en gräns för girigheten; även slavarna som under veckan fick bära dagens tunga och hetta hade därmed en vilodag, ”för att din tjänare och din tjänarinna ska få vila liksom du” (5Mos 5). Ett annat och djupare syfte var naturligtvis att Israel därigenom ständigt skulle påminnas om att de var kallade till att vara ett utvalt och heligt folk, ett folk avskilt till att helt tillhöra Herren. Men deras djupaste mening var att de förebildade den messianska sabbatsvilan, den sabbat som de troende åtnjuter genom Jesu fullbordade försoningsgärning, ja genom Kristus-Messias. Sabbatslagarna, liksom all Mose lagar och bud och regler var dels en ”tuktomästare” för israeliterna, för det gamla förbundets folk, dels hörde de till Gamla testamentets förebilder, skuggbilder av det utlovade tillkommande goda.

Nåväl, från alla dessa Mose stadgar och regler är vi kristna fria, vi som lever i det nya förbundet. Visserligen firar vi kristna, och har så gjort i alla tider, den första veckodagen, söndagen och håller den helgad, men inte som ett gudomligt bud eller befallning. Nej, något sådant bud finns inte i Nya testamentet, och utöver vad som är skrivet får vi inte gå. Söndagen liksom övriga helgdagar firar vi som en fri mänsklig ordning, låt vara en god och nyttig och uppbygglig, kristlig och kyrklig ordning. Att det verkligen förhåller sig så framgår av klara och tydliga skriftställen. Aposteln Paulus skriver i Kolosserbrevet 2: Låt därför ingen döma er för vad ni äter eller dricker eller i fråga om högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta var bara en skuggbild av vad som skulle komma, men veckligheten själv är Kristus. Och i Romarbrevet 14 säger samma Herrens apostel, utan något klander: Den ene sätter en dag högre än en annan, den andre håller alla dagar för lika. Han håller inte någon viss dag i sig heligare än någon annan, han håller varje dag i sig lika helig som såväl lördag som söndag.

Av detta får vi nu inte tänka att det tredje budet inte längre skulle vara i kraft. Alla tio buden har så länge världen står sin fulla giltighet. Ingen får ringakta något enda av Guds bud. Men en förklaring och ett närmare begrundande kan nog behövas. Och se, i dag möter vi Honom som både har gett oss budet och ger oss dess rätta förståelse. Vi hörde hur fariseerna vaktade på honom med anledning av sabbatsfirandet och hur Jesus, utifrån den aktuella situationen, utlade och förkunnade sabbatens rätta innebörd för dem – och för oss.

Låt oss därför stanna inför och begrunda: Det nytestamentliga, det kristna sabbatsfirandet

1. Det är inte i första hand ett yttre, utan ett inre
2. Det är inte bundet till en viss dag, utan sker dagligen

1. Läser vi den gammaltestamentliga historien, och även ger akt på hur det lätt kan bli även i kristna församlingar, så märker vi snart en tendens att låta uppfyllandet av Guds lag och bud bli detsamma som att till det yttre punktligt fullgöra lagens bokstav. Gud hade gett Israel (Israel – inte oss kristna) alla dess bud, om omskärelsen, om reningar, om offer av olika noga reglerade slag, om sabbaten och flera av liknande slag. Gör man nu allt detta så uppfyller man väl Guds vilja och skaffar sig Guds välbehag. För ett sådant tänkesätt varnar Herrens profeter om och om igen. Av ett sådant sinnelag torde även de fariseer som Jesus gästade idag vara. Stränga att uti minsta detalj hålla alla sina sabbatsregler att de gick långt utöver vad Mose hade föreskrivit. De ville förstås inför folket framställa det som ett svårt sabbatsbrott att Jesus även på sabbaten gör gott mot människorna. Man kan undra om inte den här sjuke mannen, som så påpassligt dyker opp, på något vis var ditkallad av dessa fariseer i avsikt att sätta Jesus på prov och få något att anklaga honom för.

Vad gör då Jesus, hur bemöter han den situation som uppstår? Han ställer dem en fråga av principiell innebörd: Är det tillåtet att bota på sabbaten eller är det inte tillåtet? Ingen av dem vågade svar på detta; ingen av dem ansåg sig kunna visa att det skulle vara orätt, att Mose skulle ha förbjudit detta. Men ingen vill eller vågar heller tillstå att det är tillåtet. Då nu alla tiger och är svarslösa, botar Jesus den sjuke, och sedan ställer han dem en avslöjande fråga: Om någon av er har en åsna eller en ox som faller i en brunn, drar han då inte upp den även om det är sabbat den dagen? Till detta har de inget svar, de är slagna i samvetet och måste i sitt inre erkänna att Jesus här talar den gudomliga sanningen. Därmed så framstår hela deras stränga sabbatsomsorger som något meningslöst inför Gud, en fåfång gudstjänst och till sist inget annat än hyckleri och ett självbedrägeri. Men Jesus nöjer sig inte med detta. När han ser hur de till synes så fromma gästerna utväljer åt sig själva de främsta platserna, så bestraffar han deras högmod och visa att endast ett ödmjukt hjärta behagar Gud (Jfr Psalm 51:19), så att även i det avseendet visar sig deras stränga ivrande för sabbaten och dess helgande vara orent och värdlöst inför Gud.

Så visar oss Jesus här, liksom på flera andra ställen, att vårt sabbatsfirande, vårt iakttagande av det tredje budet måste komma inifrån, från vårt vilande i evangelium om syndernas förlåtelse i Kristus Jesus och ta sig uttryck i att lägga bort, inte främst allehanda yttre sysslor, utan den gamla människan med hennes lustar och begärelser. Den sanna, nytestamentliga sabbatens beskaffenhet har Luther uttryckt så i sin psalm om de tio buden: ”Min vilodag du helge väl Till sabbatsro åt kropp och själ. Ditt eget verk låt vila då, Att jag uti dig verka må. Herre förbarma dig”(757). Här träffar han både den ogudaktige som inte alls frågar efter Herrens bud och den som genom sin egen sabbatsfromhet ska uppfylla det tredje budet.

2. Vårt kristna sabbatsfirande är inte knutet till en bestämd veckodag utan avser alla dagar. Men även i de lutherska kyrkorna trängde tidigt en grundfalsk föreställning om det tredje budet in. Och genom detta kom också att ligga ett tungt och dystert ”söndagsok” på de kristna. Man har menat att liksom i det gamla förbundet lördagen genom Guds befallning var avskild från de övriga sex dagarna, så är i det nya förbundet istället söndagen förordnad som helig dag. Men till detta måste vi ställa frågan: Var står detta i Nya testamentet? Något sådant bibelställe finns inte. Om nu denna föreställning har lett till att mången tar tar det mycket allvarligt med söndagen men lätt glömmer att alla dagar är lika heliga inför Gud, så tycks det dessvärre också finnas många som menar att eftersom ingen dag i sig är heligare än någon annan så behöver man överhuvudtaget inte bry sig om sabbatsbudet, inte ens på söndag. Kära kristna vänner, låt inte bedra er – inte i någondera riktningen! Det tredje budet är Guds bud, även till oss kristna, och dess innebörd har vi ju lärt oss i Katekesen: Vi ska frukta och älska Gud, så att vi inte föraktar predikan och Guds ord utan håller det heligt, gärna hör och lär oss det.

Det är således sant att, att Gud inte har befallt söndagen som ersättning för lördagen som helig dag, och därför vore det en fåfång gudstjänst att med sitt stränga söndagsfirande vilja behaga Gud. Men vi får därav inte tro att det inte skulle finnas någon sabbat i det nya förbundet. Tvärtom så talar Herrens profet Jesaja i sitt sista kapitel om den tiden då den ena sabbaten följer på den andra, så att för den kristna blir varje dag en sabbatsdag. En dag då vi får vila från lagens krav och hotelser, då vi får lägga av den gamla människan för att med den nya människan tjäna Gud och vår nästa. Varje dag är en dag då vi får kasta alla våra bekymmer på Herren. Därför kan vi också förtröstansfullt arbeta vidare i våra kallelser, för vi ser fram emot den

sabbatsvila som ännu återstår för Guds folk, den vila som Jesus med sitt arbete har berett åt oss. Då blir det inte bara en sabbatsdag eller ett sabbatsår utan ett sannskyldigt jubelår, då vi återfår helt och fullt vad som gick förlorat i syndafallet.

Därför, just därför, att det förhåller sig som vi nu har sagt i dagens predikan, så slår vi vakt om söndagen, inte på ett lagiskt vis utan som den jublande glädjens dag. Om varje dag är för oss en sabbatsdag, så kan väl var sjunde dag, söndagen, sägas vara vårt sabbatsår, då vi inte behöver så och skörda och ansa våra vingårdar, då vi får (får – inte måste!) lägga åt sidan och vara fria från våra vardagliga sysslor, då vi får äta av vad landet ger, då vi i gudstjänsten fritt får ta emot och äta av vad Kristus genom sitt arbete har förvärvat åt oss, ja då vi i den evangeliska mässan redan här på jorden, här i tiden åtnjuter en försmak av det himmelska jubelåret. Amen. Eja vore vi där!

Vi tackar dig, vår Frälsare, för att vi får leva i det nya förbundet, för att vi får vara Guds fria barn. Bevara oss, som du har lovat, på den kristna frihetens smala väg, så att vi inte hemfaller åt vara sig självsvald, förtvivlan och klenmod eller åt egenrättfärdighet och ”kristen” fariseism.